

SINFDAN TASHQARI O'QISH DARSLARI TAQVIMIIY REJASINI TUZISH

Jo'rayeva Nigina

Farg'ona davlat universiteti talabasi

Annotatsiya: *Ushbu ilmiy maqolada, sinfdan tashqari o'qish darslarini tashkil etish, ta'lim sifatini oshirish masalalari ko'rib chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *STO', ko'rgazmalar tayyorlash, asarga taqriz yozish, asar muallifi haqida ma'lumotlar to'plash, albomlar tayyorlash, kitobxonlik kundaligini yuritish.*

Sinfdan tashqari o'qishning maqsadi – o'qish malakalarini takomillashtirish, kitob tanlab oladigan muntazam kitob o'qiydigan, o'qilgan kitobni to'g'ri baholay oladigan ongli kitobxonni tarbiyalash. Maktablarda 1959 yildan boshlab maxsus sinfdan tashqari o'qish darslari tashkil etilgan.

Sinfdan tashqari o'qish 1-2 sinfda haftada 1 marta, 3-4 sinfda 2 haftada 1 marta o'tkaziladi. Savod o'rgatish jarayonida haftadagi oxirgi alifbe darsining 17-20 daqiqasi ajratiladi. Bu darslarning asosiy vazifasi o'quvchida badiiy kitoblarni o'qishga havas uyg'otish, o'qigan kitoblari yuzasidan kundalik yurita olishga o'rgatish, bolalar adabiyotining mashhur adiblari hayoti va ijodi bilan elementar tarzda tanishtirish.

Metodikaning vazifasi sinfdan tashqari o'qish uchun o'qiladigan adabiyotlar ro'yxatini tavsiya qilish, yillik o'quv rejasi va dars strukturasi namunalari ishlab chiqishdir. Sinfdan tashqari o'qish uchun kitob tanlashda quyidagi tamoyillarga amal qilinadi:

- 1.O'zbek va chet el bolalar adabiyoti yozuvchilari asarlarini tanlash.
- 2.Kitob tanlashda o'quvchilarni har tomonlama tarbiyalashga xizmat qilishni ko'zda tutish.
- 3.Asar janri va mavzusini xilma-xilligiga e'tibor berish.
- 4.O'quvchilarning yoshi va saviyasiga muvofiqligini hisobga olish.
- 5.O'quvchilarning shaxsiy qiziqishini mustaqil o'qishni hisobga olish.
- 6.Mavsumiy tamoyilga amal qilish.

Sinfda o'qish – hayotga tayyorlash, STO' hayotning o'zidir. Sinfdan tashqari o'qishga rahbarlikning asosiy shakli maxsus STO' darslaridir, u erkin dars hisoblanadi. STO' darslarida o'quvchilarning kitobxonlik qiziqishlari, bilim doirasi, estetik taassurot, badiiy obrazlarning idrok etishi, ijodi rivojlanadi, faol kitobxonga xos ko'nikma va malakalar rivojlanadi.

STO' darslariga qo'yiladigan talablar:

- har bir darsni kirish suhbatini bilan boshlash;
- har bir darsda o'quvchilar o'qigan kitoblar-asarlarni hisobga olish;
- har bir darsda o'qish uchun Yangi asarlar tavsiya qilish;

- har bir darsda o'qilgan asar yuzasidan suhbat metodida tahlil ishlarini amalga oshirish;

- o'qilgan asarlar yuzasidan ko'rgazmalar tayyorlash, asarga taqriz yozish, asar muallifi haqida ma'lumotlar to'plash, albomlar tayyorlash, kitobxonlik kundaligini yuritish;

- har bir darsda tahlil qilingan asarlar yuzasidan umumlashtiruvchi, yakunlovchi suhbat uyushtirish. Sinfdan tashqari o'qish darslarining muhim vazifalari:

- asar o'qish asar tanlashda o'quvchida mustaqillikni tarbiyalash, buning uchun mustaqil bajarish uchun topshiriqlar berish;

- qiziqarli mashq turlaridan foydalanish, eng yaxshi insholarni, taqrizlarni, yozuvchi haqida to'plangan ma'lumotlari o'qitish, tez aytish, topishmoqlar topish, ifodali o'qish, maqollar aytish musobaqasi, ertak to'qish, bilimdonlar anjumani, konkurslar tashkil qilish, muayyan mavzular bo'yicha savol-javoblar uyushtirish, o'qish tarzidagi ish turlaridan foydalanish zarur.

- Sinfdan tashqari o'qishning yillik taqvim rejasini tuzish. Bunda N.N.Svetlovskaya ishlab chiqqan STO' bosqichlariga rioya qilish. Sinfdan tashqari o'qishga rahbarlikning yordamchi shakllariga:

1. Kitobni targ'ib qilish. Sinfdan tashqari o'qishga tavsiya qilinadigan asarlar ro'yxati sinfga yoki maktabning maxsus joyiga osib qo'yiladi, ular vaqti-vaqti bilan Yangilanib turadi. Ko'rgazmalar tashkil qilinadi, o'qituvchi maxsus suhbatlar uyushtiradi.

2. Yakka tartibdagi yordam va kundalik tekshiruv. O'quvchi o'qigan kitoblari yuzasidan suhbat uyushtiriladi, o'qigan kitoblar hisobga olinadi, shaxsiy fikrlar aniqlanadi, uy kutubxonalari bilan tanishiladi, ota-onalar bilan suhbatlashiladi.

3. Sinfdan tashqari o'qish yuzasidan ommaviy ishlar: adabiy ertaklar, viktorinalar, yozuvchilar bilan uchrashuvlar, adabiy ekskursiyalar ular uchun maxsus tayyorlaniladi.

4. Kutubxonaga yozilish. 1-sinf o'quvchilari o'qituvchining ruxsati bilan, tavsiyasi bilan kutubxonaga a'zo bo'ladi. 5. O'quvchilarning o'qiganlarini hisobga olishda ularning kitobxonlik kundaligidan foydalanish.

1-sinf o'quvchilari 2-yarim yillikdan boshlab kitobxonlik kundaligiga yozuvchining ismi, familiyasi va kitob nomini yozadi. 2-sinfda esa unga nashr etilgan joyi va yilini qo'shib yozadilar. 3-4- sinfda o'qigan kitobiga taqriz yozadi, o'z mulohazalarini yozadi, ya'ni munosabat bildiradi.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, STO' darslarini biz to'g'ri tashkil eta olsak, bu darslar o'quvchilar dunyoqarashini kengaytiradi, o'quvchilar bilimini oshiradi, mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantiradi. Sinfdan tashqari o'qish darslari taqvim rejasini tuzish

"PROBLEMS AND PROSPECTS FOR THE IMPLEMENTATION OF INTERDISCIPLINARY RESEARCH"

Boshlang'ich sinflarda sinfdan tashqari o'qishga kichik yoshdagi o'quvchilarni ona tilini puxta o'zlashtirishga tayyorlashning ajralmas qismi, ta'lim jarayonida ularni ahloqiy-estetik tarbiyalashning muhim vositasi sifatida qaraladi. Sinfdan tashqari o'qishning maqsadi kichik yoshdagi o'quvchilarni bolalr adaboyoti va xalq o'gzaki ijodining xilma-xil namunalari bilan tanishtirish, ularda kitobxonlik madaniyatini tiklashdan iboratdir.

Sinfdan tashqari o'qish dasturining mazmuniga ko'ra ta'limning har bir bosqichida ikki-asosiy bo'linga ajratiladi.

1-bosqichda o'qish doirasi, ya'ni o'qitiladigan kitoblar va ularni qaysi tartibda o'qish bilan tanishtirish yuzasidan o'quvchilarga ko'rsatma beriladi.

2-bosqichda shu o'quv materiallari asosida bilim, ko'nikma va malakalar shakllantiriladi

Umumiy o'rta ta'limning Davlat standartlari va o'quv dasturiga ko'ra 1-sinfda sinfdan tashqari o'qish mashg'ulotlarida savod o'rgatish darslarida hosil qilingan ko'nikma va malakalar asosida bolalarning ona vatan, istiqloq, milliy qadriyatlar haqidagi tasavvurlari kengaytiriladi, boyitiladi. Umumiy o'rta ta'limning Davlat standartlari va o'quv dasturiga ko'ra 1-sinfda sinfdan tashqari o'qish mashg'ulotlarida savod o'rgatish darslarida hosil qilingan ko'nikma va malakalar asosida bolalarning ona vatan, istiqloq, milliy qadriyatlar haqidagi tasavvurlari kengaytiriladi, boyitiladi. Sinfdan tashqari o'qish va qiroatxonlik savodlari 1-sinfda haftada 1 marta savod o'rgatish darslarining 20 daqiqasida bolalar badiiy adaboyoti bilan tanishtiriladi. Maqsad kichik yoshdagi bolalarda kitobga mehr uyg'otish, mustaqil uquvlarini paydo qilishdir. Asosan bu sinf o'quvchilariga kitob bilan muamola qilish, kitob o'qish qolidlari, kitobni asrash, asar qhramonlarining hatti-harakatlarini kuzatish, ijobiy tamonlarni o'rgamnish, obrazli qilib qayta hikoya qilib berish, bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishdir. Bu sinf o'quvchilari uchun asosan rasmlarga boy kitoblar olinadi. O'qituvchi bolalarning his-tuyg'ularini o'stiradigan kitoblarni o'qib berish orqali mustaqil mamlakatimiz, uning go'zal shaharlari, qishloqlari, milliy urf-odatlarini, qadriyatlarini, o'tmishi, insonlarning orzu-istaklari bilan tanishtiradi. Ularda bilimga havas uyg'otadi.

2-sinfda o'quvchilar kichik hajmdagi asarlarni o'qituvchining yordami va topshirrigi asosida mustaqil o'qishga o'tadilar. Bu sinfda 2 haftada bir marta sinfdan tashqari o'qish darslari o'tkaziladi. Ona-Vatan va ota-bobolar jasorati, o'simliklar, qushlar hamda hayvonlar haqidagi asarlarini o'qituvchi topib, tanlab o'quvchilarga o'qish uchun tavsiya qiladi.

3 va 4-sinflarda sinfdan tashqari o'qish mashg'ulotlarida o'quvchilarning mustaqil o'qishlari uchun kishilarning hayoti, yorqin tasvirlardan, ularning ma'naviy-ahloqiy turmush tarzi aks ettirilgan badiiy va ilmiy-ommobop asarlar tavsiya etiladi. 3-4 sinflarda sinfdan tashqari o'qish darslari ikki harflarda bir marta o'tkaziladi. Bu sinflarda o'qituvchi sinf kutubxonasida kerakli bo'lgan o'quvchilar

yoshiga mos kitoblarni o'qish darslari ikki haftada bir marta o'tkaziladi. Bu sinflarda o'qituvchi sinf kutubxonasiga kerakli bo'lgan o'quvchilar yoshiga mos kitoblarni to'plashni davom ettiradi. Sinfdan tashqari o'qish burchagi turlicha bezatishi mumkin. Bunda o'qituvchi va o'quvchilar hamkorlikda ish olib boradilar. Badiiy va ilmiy-ommsbop asarlar mustaqil ravishda va izchil oqib borilsagina, o'quvchilarning dunyoqarasglarini kengaytirishga, shakllantirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma'naviyat, 2008. 176 b.
2. Adizov B.R. Ijodiy ta'lim jarayoniga tizimli yondashuv // Xalk ta'limi. – Toshkent, 2001. – № 4, B. 102–104.
3. Axmedov M., Abduraxmonova N., Jumaev M. Matematika, 1–sinf uchun Darslik. – T.: 2012. – 158b
4. Axmedov M., Mirzaaxmedov M. Mantiqiy fikrlashga o'rgatish (4–sinf "Matematika" darsligi asosida) // Boshlang'ich ta'lim. 2004. №2, 42–45 b.
5. Bikbaeva N. U., Sidelnikova R. I., Adambekova G. A. Boshlang'ich sinflarda Matematika o'qitish metodikasi. – T. : O'qituvchi